

Попелюшка

Брати (Якоб і Вільгельм) Грім

Одного багатого чоловіка тяжко захворіла жінка. Відчула вона, що скоро помре, покликала свою маленьку доньку до себе та й каже:

— Доню моя, будь завжди працювита й добра, і я й після смерті не кину тебе в біді. Тоді заплющила очі, і її не стало.

Дівчинка щодня ходила на материну могилу виплакаться, але була працювита й добра. Коли настала зима, сніг укрит білою запоною могилу, а як сонце навесні знов стягло ту білу запону, чоловік узяв собі іншу жінку.

Та жінка привела до нього в дім двох своїх дочок. Лиця в них були білі та гарні, а серця чорні й жорстокі. І тоді для їхньої бідолашної зведеної сестри настали тяжкі часи.

— Чого ця дурепа сидить із нами у світлиці? — сказали мачушині дочки. — Як їсти хліб, то треба його й заробити. Ану гайда до кухні!

Вони відібрали в дівчини її ошатні сукенки, надягли на неї старе сіре лахміття й дали, на ноги дерев'янки,

— Ха-ха-ха, гляньте, як вирядилась горда королівна! — зареготали вони й повели дівчинку до кухні.

Відтепер їй довелося з ранку до ночі тяжко працювати: вставати до схід сонця, носити воду, розпалювати в печі, варити їжу й мити посуд. А зведені сестри ще й вигадували, чим би їй допекти, — глузували з неї, висипали в попіл горох та сочевицю, а тоді загадували дівчинці, щоб вона знов вибирала їх звідти по зернині. Напрацюється вона за день, натомиться, а ліжка не має, доводиться їй там-таки біля печі й лягати в попіл. Тому вона завжди була в сажі, завжди в попелі, і прозвали її Попелюшкою.

Якось батько зібрався на ярмарок та й питає своїх пасербиць, що їм привезти в дарунок.

— Гарні сукні, — каже одна.

— Перли й самоцвіти, — каже друга.

— А тобі що привезти, Попелюшко? — питає батько.

— Зламайте для мене першу гілку, що зіб'є вам з голови капелюха, як ви будете вертатися з ярмарку.

Батько накупив пасербицям гарних суконь, перлів та самоцвітів, а коли їхав верхи попід лісом, то зачепився головою об ліщинову гілку, і вона збила з нього капелюха. Він зламав ту гілку і взяв із собою.

Приїхав батько додому, обдарував пасербиць тим, що вони просили, а Попелюшці віддав ліщинову гілку. Вона подякувала батькові, пішла на материну могилу, вткнула там гілку в землю й так заплакала, що сльози щедро полили саджанець. Він пустив коріння, і виріс із нього дуже гарний кущ.

Попелюшка ходила туди тричі на день, плакала на могилі, і щоразу до куща

прилітала біленька пташка. І коли дівчинці щось треба було, пташка кидала їй з гіллячки те, що вона хотіла. І ось одного разу король оголосив, що влаштує у своєму замку великий бенкет, який триватиме цілих три дні, а на той бенкет запросить усіх гарних дівчат із королівства, щоб його син вибрав собі з-поміж них наречену.

Почули зведені сестри, що їх також запрошують на бенкет, і дуже зраділи. Погукали вони Попелюшку та й кажуть:

— Розчеши нам коси, почисть нам черевички, підпережи нас поясами, бо ми йдемо до королівського замку на бенкет.

Попелюшка зробила все, що вони їй наказали, а сама заплакала, бо і їй кортіло потанцювати. І почала вона просити мачуху, щоб та дозволила їй піти з ними.

— Як? — обурилася мачуха. — Ти вся в сажі та в попелі, а хочеш на бенкет? У тебе нема ні гарної сукні, ні черевичків, а ти хочеш танцювати?

А дівчина все просить — візьміть та й візьміть. Тоді мачуха набрала миску сочевиці, висипала в попіл та й каже:

— Оце дивись: якщо визбираєш усю сочевицю за дві години, то підеш із нами.

Дівчина вийшла задніми дверима в садок і гукнула:

Голубки біленькі, горлиці сивенькі, всі пташки на світі!

Будьте мої помічниці,

позбирайте сочевицю!

В миску ядерненьку,

у воло вутленьку.

І відразу до вікна підлетіли дві білі голубки, за ними горличка, і нарешті всі пташки, що були поблизу, залопотіли, затріпотіли крильми й посідали біля попелу в кухні. Голубки покрутили голівками і — дзьоб, дзьоб, дзьоб, дзьоб, а решта пташок за ними — дзьоб, дзьоб, дзьоб, дзьоб, і кожен ядерну зернину кидають у миску.

Не минуло й години, як вони все визбирали і розлетілися.

Дівчина, рада-радісінька, взяла миску з сочевицею і понесла показати мачусі. "Тепер, — думає, — піду з усіма на бенкет".

Але мачуха сказала:

— Ні, Попелюшко, в тебе нема гарної сукні, і ти не вмієш танцювати. Всі тільки сміятимуться з тебе.

Дівчина гірко заплакала. Побачила мачуха, що вона плаче, та й каже:

— Ну добре, якщо ти за годину визбираєш із попелу дві повні миски сочевиці, то підеш із нами.

А сама думає: "Дві миски вона вже нізащо не встигне визбирати".

Висипала мачуха дві повні миски сочевиці в попіл, а дівчина вийшла задніми дверима в садок і гукнула:

Голубки біленькі, горлиці сивенькі, всі пташки на світі!

Будьте мої помічниці,

позбирайте сочевицю!

В миску ядерненьку,

у воло вутленьку.

І відразу до вікна підлетіли дві білі голубки, за ними горличка, і нарешті всі пташки, що були поблизу, залопотіли, затріпотіли крильми й посідали біля попелу в кухні. Голубки покрутили голівками і — дзьоб, дзьоб, дзьобу дзьоб, а решта пташок за ними — дзьоб, дзьоб, дзьоб, дзьоб, і кожен ядерну зернину кидають у миску.

Не минуло й півгодини, як вони все визбирали і розлетілися.

Дівчина, рада-радісінька, взяла сочевицю й понесла показати мачусі. "Тепер, — думає, — піду з усіма на бенкет".

Але мачуха сказала:

— Однаково ти з нами не підеш, бо не маєш гарної сукні і не вмієш танцювати. Нам тільки сором буде через тебе.

Вона повернулася до пасербиці спиною і подалася зі своїми пихатими дочками до замку.

Коли Попелюшка залишилася сама, вона пішла на материну могилу, до ліщинового куща, й попросила:

Ліщинонько, віттям своїм потруси,

Золота і срібла мені принеси.

І пташка, що сиділа на кущі, кинула їй сукню з золотих та срібних ниток і черевички, гаптовані шовком і сріблом.

Дівчина швиденько вбралася й пішла на бенкет. Але зведені сестри й мачуха не впізнали її, гадали, що ;о якась незнайома королівна, така вона була гарна у своїй блискучій сукні. Про Попелюшку вони взагалі не думали, вважали, що вона сидить брудна вдома й щось робить біля печі.

Назустріч Попелюшці вийшов королевич, подав їй руку, і вона пішла з ним танцювати. Він ні з ким більше не хотів танцювати й не відпускав її руки. А коли хтось інший підходив просити її до танцю, казав:

— З нею танцюю я.

Так дівчина танцювала до самого вечора, а коли смеркло, зібралася йти додому.

Королевич захотів побачити, чия це така гарна дівчина.

— Я тебе проведу, — сказав він.

Та Попелюшка втекла від нього, забігла до себе на подвір'я і вскочила до голубника.

Тоді королевич почекав, поки повернувся її батько, і сказав, що до голубника вскочила чужа дівчина.

"Може, це Попелюшка?" — подумав старий.

Довелося йому взяти сокиру та кайло й розбити голубник. Але всередині не було нікого. А коли вони зайшли до хати, Попелюшка лежала долі у своєму брудному лахмітті, а на комині тьмяно блимав каганець. Бо вона нишком вибралася з голубника, побігла до ліщинового куща, скинула там свою ошатну сукню, залишила на могилі, і пташка забрала її. А Попелюшка у своєму сірому лахмітті повернулася до кухні й лягла біля печі.

Другого дня, коли знов почався бенкет і батько з мачухою та зведеними-сестрами подалися до замку, Попелюшка пішла до ліщинового куща й попросила:

Ліщинонько, віттям своїм потруси,
Золота і срібла мені принеси.

І пташка кинула їй ще кращу сукню, як напередодні. І коли дівчина прийшла в ній на бенкет, усі не могли відвести очей від неї, така вона була гарна. Королевич уже чекав на дівчину. Він зразу взяв її за руку й танцював тільки з нею. А коли інші підходили просити її до танцю, казав:

— З нею танцюю я.

Увечері, коли дівчина зібралася йти додому, королевич пішов за нею назирці, щоб побачити, де вона живе. Та вона втекла від нього в садок за хатою. Там росла висока гілляста груша, на якій було повно смачних спілих груш. Дівчина спритно, мов білка, вилізла на грушу і сховалася між гіллям. Королевич не побачив, де вона ділася.

Він почекав, поки повернувся її батько, та й каже йому:

— Та дівчина, яка танцювала зі мною, втекла від мене, і мені здається, що вона сховалась на вашій груші.

"Може, це Попелюшка?" — подумав батько.

Він загадав, щоб йому принесли сокиру, і зрубав грушу, але на ній нікого не було.

А коли вони зайшли до кухні, Попелюшка, як завжди, спала біля печі, бо вона зіскочила з груші з другого боку, віднесла пташці на ліщиновому кущі розкішну сукню і знов одяглася у своє сіре лахміття.

Третього дня, коли батько з мачухою і зведеними сестрами подалися до замку, Попелюшка знов пішла на материну могилу й попросила в ліщинового куща:

Ліщинонько, віттям своїм потруси,
Золота й срібла мені принеси.

І пташка кинула їй сукню, та ще й яку, такої гарної, блискучої сукні ще ні в кого не було. А тоді кинула черевички зі щирого золота. Коли дівчина прийшла на бенкет у тій сукні і в тих черевичках, гості зацікавилися з подиву. Королевич танцював тільки з нею, а як хтось просив її до танцю, казав:

— З нею танцюю я.

Увечері Попелюшка зібралася йти додому, і королевич сказав, що хоче провести її. Але вона так швидко побігла, що він не встигав за нею. Проте він удався до хитрощів — звелів посмолити сходи, і, коли Попелюшка тікала, лівий черевичок прилип до східців. Королевич узяв його в руки — а черевичок маленький, гарно зроблений і весь зі щирого золота.

Другого ранку королевич пішов із черевичком до її батька та й каже:

— Моєю дружиною стане тільки та дівчина, на яку прийдеться цей золотий черевичок.

Зведені сестри зраділи, бо в них були гарні ноги.

Старша взяла черевичок і пішла до своєї кімнати, щоб поміряти його. Мати й собі подалася за нею — дуже їй кортіло, щоб дочка взула черевичок. Пробувала та,

пробувала, пхала ногу, пхала, а черевичок замалий, великий палець ніяк не влезить.

Мати подала їй ножа та й каже:

— Відріж пальця. Як станеш королевою, тобі вже не треба буде ходити пішки.

Дівчина відрізала пальця, впхала ногу в черевичок, зціпила зуби з болю і вийшла до королевича. Він посадовив її на коня й повіз до замку як свою наречену. Дорога йшла повз могилу Попелюшиної матері. їдуть вони повз ліщиновий кущ, а на ньому сидять дві голубки й туркочуть:

В черевичок ноги не впхнути,
довелося пальця утнути.
З ноги тепер кров цебенить,
справжня наречена вдома сидить.

Королевич глянув на ногу дівчини, а з неї справді кров іде. Він повернув коня, привід дівчину назад та й каже:

— Це не справжня наречена і нехай другі сестра поміряє черевичок.

Пішла друга сестра до своєї кімнати, легка впхала передок ноги в черевичок, а п'ята не влезить. Тоді мати дала їй ножа та й каже:

— Надріж п'яту. Як станеш королевою, тобі вже не треба буде ходити пішки.

Дівчина надрізала п'яту, впхала ногу в черевичок, зціпила зуби з болю і вийшла до королевича.

Він посадовив її на коня й повіз до замку як наречену. їдуть вони повз ліщиновий кущ а на ньому сидять дві голубки й туркочуть:

В черевичок ноги не впхнути,
п'яту довелося утнути.
З ноги тепер кров цебенить,
справжня наречена вдома сидить.

Королевич глянув на ногу дівчини, а з черевичка справді кров тече і біла панчоха геть почервоніла. Тоді він повернув коня і відвіз дівчину назад.

— Це також не справжня наречена, — сказав він. — А у вас більше нема дочок?

— Нема, — відповів чоловік. — Є тільки дочка від моєї першої дружини, маленька, недолуга Попелюшка. Вона не може бути вашою нареченою.

— А ви покличте її, хай вона приміряє черевичок, — сказав королевич.

— Не можна, — заперечила мачуха, — вона така брудна, що на неї страшно глянути.

— Однаково я хочу побачити її, — стояв на своєму королевич.

Довелося покликати Попелюшку.

Вона спершу помила руки, сама вмила, тоді прийшла і вклонилась королевичу. Він подав їй золотий черевичок. Попелюшка сіла на ослінчик, стягла з ноги важку дерев'янку, взула черевичок, а він якраз на неї. А коли Попелюшка випросталась і королевич глянув їй в обличчя, то відразу впізнав у ній ту дівчину, з якою танцював. Він вигукнув:

— Оце моя справжня наречена!

Мачуха та її дві дочки злякались і аж побіліли з люті. А королевич узяв Попелюшку на коня і поїхав із нею до замку. Коли вони поминали ліщиновий кущ, дві білі голубки, що сиділи на ньому, затуркотіли:

Крові в черевичку вже немає,
справжня наречена,
що їде до замку,
ніби граючись його взуває.

Потім голубки підлетіли до Попелюшки й сіли їй на плечі, одна на праве, а друга на ліве, й поїхали разом з нею.

Переклад Євгена Поповича